

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი: თანამედროვე საბაჟო პოლიტიკის ევოლუცია

ია ხარაზი

სამართლის დოქტორი,
სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
ასოცირებული პროფესორი, საქართველო
ia.kharazi@atsu.edu.ge

რეზიუმე. სტატია „ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი: თანამედროვე საბაჟო პოლიტიკის ევოლუცია“ განიხილავს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტის მნიშვნელობას საბაჟო ადმინისტრირების, საერთაშორისო ვაჭრობის ხელშეწყობისა და თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის განვითარების პროცესში.

კვლევის მიზანია შეფასდეს, თუ რა გავლენას ახდენს აღნიშნული მექანიზმი სახელმწიფოსა და ბიზნესს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესებაზე, ადმინისტრაციული პროცედურების გამარტივებასა და ეკონომიკური საქმიანობის ეფექტიანობის ზრდაზე.

სტატიაში ყურადღება გამახვილებულია აეო-ს სტატუსის დადებით მხარეებზე, მათ შორის საბაჟო პროცედურების გამარტივებაზე, დროისა და ადმინისტრაციული ხარჯების შემცირებაზე, ბიზნესისათვის პროგნოზირებადი გარემოს შექმნასა და საერთაშორისო ვაჭრობის ხელშეწყობაზე.

ამასთან, განხილულია უარყოფითი და პრობლემური ასპექტებიც, როგორცაა სტატუსის მისაღებად დაწესებული მაღალი მოთხოვნები, შესაბამისობის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებული ფინანსური და ადმინისტრაციული ხარჯები, მცირე და საშუალო ბიზნესისათვის შესაძლო ბარიერები.

კვლევამ აჩვენა, რომ აეო-ს ინსტიტუტი წარმოადგენს თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის ისეთ მექანიზმს, რომელიც სახელმწიფო კონტროლისა და ბიზნესის ხელშეწყობის ინტერესების დაბალანსებას ცდილობს. მისი ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული სამართლებრივი რეგულირების ხარისხზე, ადმინისტრაციული პროცესების გამჭვირვალობაზე, ბიზნესისათვის თანაბარი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფასა და სახელმწიფო ინსტიტუტების ეფექტიან თანამშრომლობაზე.

საკვანძო სიტყვები: ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი; „ოქროს სია“; საქონლის წარმოშობის სერტიფიკატი; საერთაშორისო მიწოდების ჯაჭვი; ასოცირების ხელშეკრულება; „მწვანე დერეფანი“; WCO; AEO; AEO-C; AEO-S.

შესავალი

ევროკავშირსა და საქართველოს შორის გაფორმებული ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ ხელშეკრულებამ ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა საქართველო, რომელმაც აიღო ვალდებულება, რომ ქართული საბაჟო პროცედურები ევროპულ რეგულაციებს დაუახლოოს და საბაჟო სისტემაში ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის (აეო) კონცეფცია დანერგოს. საქართველო ვალდებულია, მოახდინოს საბაჟო სფეროში კანონმდებლობისა და პროცედურების დაახლოება ევროკავშირის კანონმდებლობასა და პროცედურებთან. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის (აეო) კონცეფცია წარმოადგენს ევროკავშირის საბაჟო რეგულირების ერთ-ერთ მთავარ საკითხს.

თანამედროვე გლობალიზაციის პირობებში, საერთაშორისო ვაჭრობის მოცულობის ზრდამ მნიშვნელოვნად შეცვალა საბაჟო ადმინისტრირების ტრადიციული მიდგომები. სახელმწიფოსათვის მნიშვნელოვანი გახდა ისეთი პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც ერთდროულად, უზრუნველყოფს საბაჟო კონტროლის ეფექტიანობას, სახელმწიფო უსაფრთხოებასა და ლეგიტიმური ვაჭრობის ხელშეწყობას. სწორედ ამ პროცესის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინსტრუმენტად ჩამოყალიბდა ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის (AEO) ინსტიტუტი.

AEO-ს ინსტიტუტის განვითარება დაკავშირებულია თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის ევოლუციასთან, რომლის ფარგლებში სახელმწიფო თანდათან გადადის მხოლოდ კონტროლზე ორიენტირებული მმართველობიდან რისკზე დაფუძნებულ, პარტნიორულ და მომსახურებაზე ორიენტირებულ მიდგომებზე.

კვლევის მიზანი და ამოცანები. კვლევის ძირითადი მიზანია აეო-ის ინსტიტუტის როლის განხილვა თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის განვითარების კონტექსტში და მისი დადებითი და უარყოფითი მხარეების შეფასება.

კვლევის ამოცანებია: 1. აეო-ის ცნების განმარტება; აეო-ის ინსტიტუტის განვითარების ძირითადი მიზნების განხილვა; სახელმწიფოსა და ბიზნესს შორის ურთიერთობებზე მისი გავლენის ანალიზი; აეო-ის დადებითი და შესაძლო უარყოფითი მხარეებისა და გამოწვევების განსაზღვრა; თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის ფარგლებში აეო-ის ინსტიტუტის მნიშვნელობის შეფასება.

1. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტის არსი

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი წარმოადგენს ეკონომიკურ სუბიექტს, რომელიც აკმაყოფილებს საბაჟო ორგანოს მიერ დადგენილ შესაბამის მოთხოვნებს და სანდოობის საფუძველზე იღებს სპეციალურ სტატუსს.

ამ ინსტიტუტის ძირითადი იდეა მდგომარეობს იმაში, რომ საბაჟო ადმინისტრაციამ ყველა ეკონომიკური ოპერატორის მიმართ ერთნაირი ინტენსივობის კონტროლის ნაცვლად, რესურსები მიმართოს მაღალი რისკის მქონე ოპერაციებზე, ხოლო სანდო და შესაბამისობის მაღალი სტანდარტის მქონე კომპანიებს შეუძლებუქოს პროცედურული ტვირთი.

ამგვარი მიდგომა თანამედროვე საჯარო მმართველობის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრინციპის – რისკზე დაფუძნებული რეგულირების გამოვლენაა.

აეო-ის პროგრამა გაცილებით მაღალ მოთხოვნებს უყენებს მასში მონაწილეობის მსურველ კომპანიებს, „ოქროს სიის“ პროგრამასთან შედარებით. აღნიშნული მოთხოვნები უკავშირდება საბაჟო კანონმდებლობის დაცვის (კანონმორჩილების) კარგ ისტორიას, საქონლის ტრანსპორტირებისა და კომერციული აღრიცხვის სათანადო სისტემების არსებობას, რომელიც იძლევა სრულფასოვანი საბაჟო კონტროლის განხორციელების შესაძლებლობას, ფინანსურ მდგრადობას და გადახდისუნარიანობას, საკუთარი საქმიანობის ფარგლებში დანერგილ უსაფრთხოების სტანდარტებს¹.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის კონცეფციის განხორციელების გეგმა შემუშავებულია საქართველოსა და ევროკავშირს შორის გაფორმებული ასოცირების ხელშეკრულების საფუძველზე. გეგმა გაწერილი იყო 2015–2018 წლებზე და იძლეოდა საშუალებას, რომ 2018 წლის მდგომარეობით, აეო-ის პროგრამას სრულფასოვნად ჩაენაცვლებინა დღეს მოქმედი „ოქროს სიის“ პროგრამა².

¹ აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს პროექტი „მმართველობა განვითარებისათვის“ (USAID G4G), ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის პროგრამის განხორციელების სამოქმედო გეგმა/Authorized Economic Operator Program Implementation Action Plan (თბილისი: USAID G4G, 2015), https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00KRVX.pdf

² USAID G4G, ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის პროგრამა.

2019 წლის საქართველოს საბაჟო კოდექსით შემოვიდა ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ცნება, რომელიც შინაარსობრივად „ოქროს სიის“ ანალოგია. პირები ავტორიზებული ოპერატორის სტატუსის მიღებას და იგივე პროცედურული შეღავათებით სარგებლობას შეძლებენ, რომლითაც ოქროს „სიის წევრი“³ კომპანიები სარგებლობენ.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სამართლებრივი რეგლამენტაცია მოცემულია საბაჟო კოდექსის 25-26 მუხლებში და ფინანსთა მინისტრის #257 ბრძანებით დამტკიცებულ ინსტრუქციაში „საბაჟო კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ“ (დანართი #1), თავი IV (ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი, გამარტივებები და შეღავათები).

საბაჟო კოდექსის 25-ე მუხლი მიუთითებს 26-ე მუხლით ჩამოთვლილ კრიტერიუმებზე, რომლის დაკმაყოფილების შემთხვევაშიც, პირს საბაჟო ორგანოს მიერ მიენიჭება ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი. საბაჟო კანონმდებლობით დაშვებული საჭიროების შემთხვევაში, სხვა კომპეტენტურ ორგანოებთან კონსულტაციის შემდეგ, საბაჟო ორგანო განმცხადებელს ანიჭებს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსს. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მინიჭების კრიტერიუმებია: საქართველოს საბაჟო, საგადასახადო და ადმინისტრაციული კანონმდებლობების მნიშვნელოვანი დარღვევის არარსებობა, აგრეთვე, განმცხადებლის ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებული სისხლის სამართლის დანაშაულის არარსებობა; განმცხადებლის მიერ განხორციელებული ოპერაციებისა და საქონლის ნაკადების კონტროლის მაღალი დონის არსებობა, რომელიც მიიღება კომერციული მართვის სისტემისა და შესაბამის შემთხვევაში, ტრანსპორტირების აღრიცხვის მეშვეობით და უზრუნველყოფს სათანადო საბაჟო კონტროლს; გადახდისუნარიანობა და ფინანსური მდგრადობა. ეს კრიტერიუმი შეიძლება დადასტურებულად იქნას მიჩნეული, თუ განმცხადებელს აქვს კარგი ფინანსური მდგომარეობა, რომელიც საშუალებას აძლევს, შეასრულოს მის ეკონომიკურ საქმიანობასთან დაკავშირებული ვალდებულებები; იმ შემთხვევაში, თუ სტატუსის მაძიებელი ფლობს ეროვნული ან/და საერთაშორისო სტანდარტებით აღიარებულ უსაფრთხოებისა და დაცულობის სერტიფიკატს, რომლებიც დაკავშირებულია ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მინიჭების პირობებთან, იგი შესაძლოა გათვალისწინებულ იქნას აეო-ის პრინციპებით განსაზღვრული პირობების დაკმაყოფილებისთვის. საბაჟო კანონმდებლობით გათვალისწინებული პირობის შესრულების შემოწმებისას/კონტროლისას, შემოსავლების სამსახურს უფლება აქვს მოითხოვოს და გაითვალისწინოს აუდიტირებული ფინანსური ანგარიშგება და შესაბამისი აუდიტორული დასკვნა.

³ ავტორიზებულ ეკონომიკურ ოპერატორსა და „ოქროს სიას“ შორის განსხვავებაზე ქვემოთ ვისაუბრებთ.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი მოიცავს ორი სახის ავტორიზაციას: ავტორიზაცია საბაჟო გამარტივებისთვის, რომელიც საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობის შესაბამისად, მის მფლობელს აძლევს გარკვეული გამარტივებული საბაჟო ფორმალობებით სარგებლობის საშუალებას; ავტორიზაცია დაცვისა და უსაფრთხოებისთვის, რომელიც მის მფლობელს აძლევს დაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული გარკვეული შეღავათებით სარგებლობის უფლებას⁴.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, პირი უფლებამოსილია ერთდროულად ფლობდეს ორივე სახის ავტორიზაციას. თუ საბაჟო გამარტივებასთან დაკავშირებული ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი აღიარებულია და შესრულებულია საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობით დადგენილი, კონკრეტული ტიპის საბაჟო გამარტივებასთან დაკავშირებული მოთხოვნები, საბაჟო ორგანომ პირს უნდა მისცეს ამ გამარტივებით სარგებლობის უფლება. საბაჟო ორგანო არ ამოწმებს იმ კრიტერიუმებს, რომლებიც ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მინიჭების დროს შემოწმდა. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი ავტორიზაციის სახის შესაბამისად სარგებლობს გამარტივებული საბაჟო კონტროლის ღონისძიებებით, მათ შორის, ნაკლები ფიზიკური და დოკუმენტური კონტროლით. საბაჟო ორგანო ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსთან დაკავშირებულ პრივილეგიებს ანიჭებს უცხო ქვეყანაში დაფუძნებულ პირს, თუ იგი ასრულებს აღნიშნული ქვეყნის შესაბამისი კანონმდებლობით გათვალისწინებულ იმ ვალდებულებებსა და პირობებს, რომლებიც საქართველოს მიერ აღიარებულია, როგორც საქართველოში ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორისთვის დადგენილი ვალდებულებებისა და პირობების ეკვივალენტური. აღნიშნული პრივილეგიების მინიჭება უნდა ეფუძნებოდეს საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ნაცვალგების პრინციპს, თუ საქართველოს კანონმდებლობით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის ფლობასთან დაკავშირებული გამარტივებული საბაჟო ფორმალობები ან/და დაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული შეღავათები არ ვრცელდება იმ საქონელზე, რომლისთვისაც საქართველოს კანონმდებლობით საბაჟო კონტროლის განსაკუთრებული პირობებია დადგენილი.

რა პროცედურები უნდა გაიაროს პირმა, რომ მიიღოს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი?

„საბაჟო კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლებებისა და მოვალეობების შესახებ“ ინსტრუქციის 21-ე მუხლის თანახმად, ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუს-

⁴ საქართველოს საბაჟო კოდექსი, მუხლი 25, ნაწილი 2.

სის მისაღებად, პირი შემოსავლების სამსახურს წარუდგენს „განაცხადს“, შემოსავლების სამსახურის უფროსის ბრძანებით დამტკიცებული ფორმით, რომელიც მოიცავს სტატუსის მაძიებლის განცხადებას და თვითშეფასების კითხვარს. სტატუსის მაძიებლის შემოწმების შედეგები ფორმდება „ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მაძიებლის/მფლობელის შემოწმების აქტით“, შემოსავლების სამსახურის უფროსის ბრძანებით დამტკიცებული ფორმის შესაბამისად, რომლის გათვალისწინებითაც შემოსავლების სამსახური გამოსცემს ბრძანებას/იღებს გადაწყვეტილებას ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მინიჭების ან მინიჭებაზე უარის თქმის შესახებ. როგორც „განაცხადის“ განხილვის, ისე სტატუსის მაძიებლის შემოწმების მიმდინარეობის პერიოდში, სტატუსის მაძიებელს უფლება აქვს მიიღოს კონსულტაცია ან წარმოადგინოს საკუთარი პოზიცია.

„იმისათვის, რომ სტატუსის მაძიებელმა უკეთ გააანალიზოს ავტორიზაციის მოსაპოვებლად საჭირო პირობები, ავტორიზაციის მოსაპოვებლად განცხადების გაკეთებამდე, მას შეუძლია გაეცნოს თვითშეფასების კითხვარს და მის განმარტებებს. აღნიშნული კითხვარი დაეხმარება მას უკეთ შეაფასოს საკუთარი საქმიანობა და გააანალიზოს, რამდენად არის მზად სტატუსის მოსაპოვებლად. კითხვარმა შესაძლოა მისცეს მინიშნებები, თუ სად საჭიროებს მისი საქმიანობის პროცესები განვითარებას. სტატუსის მოპოვების მიზნით, განაცხადისა და თვითშეფასების კითხვარის წარდგენისას, სტატუსის მაძიებელი მზად უნდა იყოს დაადასტუროს თავისი საქმიანობის პროცესებისა და პროცედურების შესაბამისობა, როგორც თვითშეფასების კითხვარში ასახულ ინფორმაციასთან, ასევე ავტორიზაციის მისაღებად საჭირო კრიტერიუმებთან. ამავდროულად, სტატუსის მაძიებელი უნდა დარწმუნდეს, რომ იგი და მისი პერსონალი მზად არიან შემოწმების ჯგუფის მისაღებად.

საბაჟო ორგანოს უფლებამოსილი თანამშრომელი მზად არის, პირს სტატუსის მისაღებად მომზადების თუ სტატუსის მიღების შემდგომ ეტაპებზე გაუწიოს კონსულტაცია⁵.

შემოსავლების სამსახურის უფროსის ან მის მიერ შესაბამისი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირის ბრძანებით, პირს უვადოდ ენიჭება ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი, შესაბამისად გაცემული ავტორიზაცია(ები) და ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ლოგოს (დანართი №1-IV-01) გამოყენების უფლება.

როგორ შევინარჩუნოთ ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი?

სტატუსის მფლობელი იმ პერიოდის განმავლობაში, ვიდრე ფლობს სტატუსს, უნდა აკმაყოფილებდეს სტატუსის მინიჭებისათვის განსაზღვრულ კრიტერიუმებს. სტატუსის მფლობელი ვალდებულია შემოსავლების სამსახურს აცნობოს ისეთი ცვლილებების განხორციელების

⁵ „ავტორიზებული პირები“, შემოსავლების სამსახური, <https://www.rs.ge/LegalEntityAuthorizedPersons-en?cat=5&tab=1>

განზრახვისას, რომლებმაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს სტატუსის შენარჩუნებაზე. ძირითადად, ასეთი შეტყობინების აუცილებლობა დგება ორგანიზაციული, პერსონალის, სისტემების ან პროცედურების ცვლილებების შემთხვევაში. თუ სტატუსის მფლობელი ვე-
ლარ აკმაყოფილებს შესაბამის კრიტერიუმებს, შესაძლოა მას შეუჩერდეს ან/და გაუქმდეს სტატუსი, ხოლო შემოსავლების სამსახურის მიერ ავტორიზაციის გაუქმების შემთხვევაში (გარდა სტატუსის მფლობელის მოთხოვნისა), განმეორებით წარდგენილი განაცხადი სტატუსის მოპოვების თაობაზე, არ განიხილება სტატუსის გაუქმებიდან 3 წლის განმავლობაში⁶.

„საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობით განსაზღვრული უფლებების და მოვალეობების შესახებ“ ინსტრუქციის 22-ე მუხლი განსაზღვრავს გამარტივებებს და შეღავათებს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორების მიერ საბაჟო ფორმალობების განხორციელებისას. კერძოდ: ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის კუთვნილი/მფლობელობაში არსებული საქონელი საქართველოს საბაჟო ტერიტორიაზე გადაადგილებისას, ექვემდებარება ფიზიკური და დოკუმენტური შემოწმებისათვის ნაკლები სიხშირით შერჩევას. ამასთან, საბაჟო კონტროლის განხორციელების ალბათობა (სიხშირე) მცირდება აღნიშნული საქონლის მიწოდების ჯაჭვში ჩართული ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორების რაოდენობის გათვალისწინებით.

თუ „საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობით განსაზღვრული უფლებების და მოვალეობების შესახებ“ ინსტრუქციის მე-20 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტით⁷ გათვალისწინებული ავტორიზაციის მფლობელი ეკონომიკური ოპერატორი შემოსავლების სამსახურს საქონლის შესახებ ინფორმაციას წარუდგენს საქონლის საქართველოს საბაჟო ტერიტორიაზე შემოტანამდე, ხოლო საბაჟო ორგანოს მიერ მიღებული იქნება გადაწყვეტილება მისი ფიზიკური დათვალიერების შესახებ, შემოსავლების სამსახური აღნიშნულის თაობაზე აცნობებს სტატუსის მფლობელს (გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც ეს ხელს შეუშლის საბაჟო კონტროლის განხორციელებას ან/და გავლენას იქონიებს მის შედეგებზე).

საქართველოს მთავრობის დადგენილებით დამტკიცებული „საქონლის წარმოშობის ქვეყნის განსაზღვრის კრიტერიუმების, წარმოშობის დამადასტურებელი სერტიფიკატის ფორმის, მისი შევსებისა და გაცემის წესის“ შესაბამისად, „უფლებამოსილი ექსპორტიორის სტატუსის მისაღებად წარსადგენი განაცხადითა“⁸ და შესაბამისი თანდართული დოკუმენტე-

⁶ „ავტორიზებული პირები“, შემოსავლების სამსახური.

⁷ თუ ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი ფლობს შემდეგი სახის ავტორიზაციას: „დაცვისა და უსაფრთხოებისათვის“, რომელიც მის მფლობელს აძლევს დაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული გარკვეული შეღავათებით სარგებლობის უფლებას.

⁸ საქართველოს მთავრობა, დადგენილება N453 „საქონლის წარმოშობის ქვეყნის განსაზღვრის კრიტერიუმების, წარმოშობის დამადასტურებელი სერტიფიკატის ფორმის, მისი შევსებისა და გაცემის წესის დამტკიცების თაობაზე“, 16 სექტემბერი, 2019.

ბით მიმართვის შემთხვევაში, ავტორიზაციის მფლობელ ეკონომიკურ ოპერატორს მიენიჭება უფლებამოსილი ექსპორტიორის სტატუსი.

2. AEO-ის საბაჟო კონტროლი

ავტორიზებულ ეკონომიკურ ოპერატორს ეკრძალება ინსტრუქციით გათვალისწინებული გამარტივებებითა და შეღავათებით სარგებლობა შემდეგი საქონლის გადაადგილების ან/და გაფორმების შემთხვევაში: პრეკურსორები, ნარჩენები, ოზონდამშლელი ნივთიერებები და მკაცრად შეზღუდული საშიში ქიმიური ნივთიერებები და პესტიციდები (იმ შემთხვევის გარდა, როცა აღნიშნული საქონლის მიმღები ან გამგზავნია „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული სამინისტრო ან სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება); ბირთვული და რადიაციული ობიექტები, ბირთვული მასალები, რადიოაქტიური ნივთიერებები, რადიოაქტიური ნარჩენები, მინერალები (წიაღისეული), რომლებისგანაც პრაქტიკულად, შესაძლებელია ბირთვული მასალების მიღება, ყველაფერი, რაც დამზადებულია ბირთვული მასალისაგან ან რადიოაქტიური ნივთიერებისაგან ან შეიცავს მათ, როგორც შემადგენელ ნაწილს, აგრეთვე ბირთვული ტექნოლოგიები ან ნოუ-ჰაუები (იმ შემთხვევის გარდა, როცა აღნიშნული საქონლის მიმღები ან გამგზავნია „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული სამინისტრო ან სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება); გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის (CITES) დანართებში შეტანილი სახეობები, მათი ნაწილები და დერივატები (გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი ველური ფლორისა და ფაუნის სახეობებით საერთაშორისო ვაჭრობის შესახებ კონვენციის თანახმად: „სახეობა“ ნიშნავს ნებისმიერ სახეობას, ქვესახეობას ან მის გეოგრაფიულად განკერძოებულ პოპულაციას. „ნიმუში“ ნიშნავს: (1) ნებისმიერ ცხოველს ან მცენარეს, ცოცხალს ან არაცოცხალს; (2) ცხოველთა მიმართ: I და II დანართში შეტანილი სახეობისათვის – ნებისმიერ ადვილად გამოსაცნობ ნაწილს, ან მის დერივატს, ხოლო III დანართში შეტანილი სახეობისათვის – ნებისმიერ ადვილად გამოსაცნობ ნაწილს ან მის დერივატს, რომლებიც მითითებულია III დანართში ამ სახეობებთან დაკავშირებით. (3) მცენარეთა მიმართ: I დანართში შეტანილი სახეობებისათვის ნებისმიერ ადვილად გამოსაცნობ ნაწილს ან მის დერივატს, ხოლო II და III დანართებში შეტანილი სახეობებისათვის – ნებისმიერ ადვილად გამოსაცნობ ნაწილს ან მის დერივატს,

რომლებიც მითითებულია II და III დანართებში ამ სახეობებთან დაკავშირებით⁹; იარაღი და საბრძოლო მასალები (იმ შემთხვევის გარდა, როცა აღნიშნული საქონლის მიმღები ან გამგზავნია „საქართველოს მთავრობის სტრუქტურის, უფლებამოსილებისა და საქმიანობის წესის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული სამინისტრო ან სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულება); სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული სამკურნალო საშუალებები¹⁰; მილსადენი ტრანსპორტით და ელექტროგადამცემი ხაზებით გადაადგილებული საქონელი (ფინანსთა მინისტრის #257-ე ბრძანების დანართი №17 „მილსადენითა და ელექტროგადამცემი ხაზებით გადაადგილებული საქონლის შესახებ“ ინსტრუქციის მიხედვით: მილსადენითა და ელექტროგადამცემი ხაზებით გადაადგილებული საქონლის საბაჟო კონტროლი ხორციელდება გაფორმების ადგილებში წარდგენილი დოკუმენტებისა და ცნობების შემოწმებით. საბაჟო კონტროლი აგრეთვე, შესაძლებელია განხორციელდეს ტრანსპორტირების საშუალებებში არსებულ ობიექტებზე იდენტიფიკაციის საშუალებების გამოყენებით, მრიცხველიდან მონაცემების აღებით და სხვა მიზანშეწონილი საშუალებებით. საბაჟო კონტროლს ახორციელებს გაფორმების საბაჟო ორგანო, სადაც დეკლარანტი, მიღების პუნქტის ტერიტორიული განთავსების შესაბამისად, აცხადებს საქონლის მიმართ შესაბამისი საბაჟო პროცედურის/რეექსპორტის გამოყენებას.

პირები, რომლებიც ახორციელებენ საბაჟო კონტროლს დაქვემდებარებული საქონლის გადაადგილებას (გადადინებას), ვალდებული არიან, წინასწარ მიღებული შეტყობინების შემდგომ, საბაჟო ორგანოებს გაუწიონ აუცილებელი დახმარება საბაჟო კონტროლის განხორციელებისას. ობიექტებზე საბაჟო იდენტიფიკაციის საშუალებების (შემდგომში იდენტიფიკაციის საშუალება) დადებას ახორციელებს საბაჟო ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანებით განსაზღვრული თანამშრომელი, ობიექტზე უფლებამოსილი პირების თანდასწრებით. იდენტიფიკაციის საშუალებების გამოყენების შემთხვევაში, საბაჟო ორგანოს უფლებამოსილი თანამშრომელი საბაჟო ორგანოს ხელმძღვანელის ბრძანებით განსაზღვრული პერიოდულობით, ამოწმებს ობიექტებზე დადებული იდენტიფიკაციის საშუალებების დაურღვევლობას. მილსადენითა და ელექტროგადამცემი ხაზებით გადაადგილებული საქონლის დეკლარირება ხორციელდება გაფორმების საბაჟო ორგანოში საქონლის საბაჟო დეკლარაციის/რეექსპორტის დეკლარაციის წარდგენით).

⁹ სრული სახით იხ. *კონვენცია „გადაშენების პირას მყოფი ვეღური ფაუნისა და ფლორის სახეობათა საერთაშორისო ვაჭრობის თაობაზე“* (საქართველოში ძალაშია 1996 წლის 12 დეკემბრიდან), https://old.rs.ge/common/get_doc.aspx?id=10517

¹⁰ საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრი, ბრძანება N465/ო „სპეციალურ კონტროლს დაქვემდებარებული ნივთიერებების, ამ ნივთიერებათა წამლის ფორმების, მათი შემცველი კომბინირებული პრეპარატების გამოსაწერი რეცეპტის ბლანკის ფორმების დამტკიცების, მათი დანიშვნისა და გამოწერის დროებითი წესების შესახებ“, 29 ნოემბერი, 1999.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის საქმიანობა გარკვეულ კონტროლს ექვემდებარება. ინსტრუქციის 23-ე მუხლის თანახმად, ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის კონტროლი მოიცავს: ა) მონიტორინგს; ბ) ხელახალ შემოწმებას.

3. AEO-ის სტატუსის გაუმჯობესება

რა შემთხვევაშია უფლებამოსილი შემოსავლების სამსახური პირისათვის ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის გაუმჯობესება?

„საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობით განსაზღვრული უფლებების და მოვალეობების შესახებ“ ინსტრუქციით, შემოსავლების სამსახური უფლებამოსილია გააუქმოს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი: ამავე ინსტრუქციის მე-20 მუხლის მე-2 პუნქტით¹¹ განსაზღვრული ერთ-ერთი პირობის შეუსრულებლობისას; ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის მოთხოვნის საფუძველზე, თუ არ განახლდა ამავე ინსტრუქციის ზემოთ აღნიშნული 24-ე მუხლის შესაბამისად შეჩერებული სტატუსი.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის გაუქმების შესახებ მიღებული გადაწყვეტილება, შესაბამისი საფუძვლების არსებობისას, გამოიწვევს იმავე კრიტერიუმის შესაბამისად მინიჭებული, საქართველოს საბაჟო კანონმდებლობით გათვალისწინებული პროცედურის გამარტივებით სარგებლობის უფლების გაუქმებას. ვინაიდან ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მქონე პირის მოპასუხე საბაჟო სამსახურია, გასაჩივრება მოხდება ფინანსთა სამინისტროს დაქვემდებარებულ შემოსავლების სამსახურში ან ადმინისტრაციული საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით. საბაჟო კოდექსის 95-ე მუხლით გათვალისწინებულია ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის მიერ იმპორტის გადასახადის ოდენობის გაანგარიშების წესი. კერძოდ: საბაჟო ორგანომ იმ ავტორიზებულ ეკონომიკურ ოპერატორს, რომელსაც აქვს ავტორიზაცია საბაჟო გამარტივებისთვის, მისი განცხადების საფუძველზე, შეიძლება მისცეს იმპორტის გადასახადის ოდენობის გაანგარიშებასთან დაკავშირებული გარკვეული საბაჟო ფორმულებისა და საბაჟო კონტროლის ცალკეული ღონისძიებების საბაჟო ზედამხედველობის ქვეშ განხორციელების უფლება (ნ.1.). მე-2 ნაწილი ითვალისწინებს: 95-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული იმპორტის გადასახადის ოდენობის გაანგარიშებასთან დაკავშირებული საბაჟო ფორმულებისა და საბაჟო კონტროლის ღონისძიებების განხორციელების უფლების მიცემის პირობები,

¹¹ საუბარია ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მისაღებად აუცილებელ პირობებზე.

განსახორციელებელი საბაჟო პროცედურა ან/და საბაჟო კონტროლის ღონისძიებები და მათი განხორციელების წესი განისაზღვრება საქართველოს ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით.¹²

აქვე აღსანიშნავია, რომ: „ავტორიზებული კომპანიების მიმართ ნდობის ფაქტორი ჩვენს ქვეყანაში მაღალი იქნება. საქართველო და ევროკავშირის ქვეყნებიც, მას შემდეგ, რაც ავტორიზებულ კომპანიას აღიარებენ, ეს საბაჟო ინსტიტუტი უფრო სანდო იქნება. ეს ნდობა მართო ფურცელზე არ გამოიხატება. საქართველო და ევროკავშირის ქვეყნებიც სრულად გადასული არიან რისკზე დაფუძნებული კონტროლის მექანიზმზე. კომპანიებში, რომელთაც ნდობა გამოუცხადეს, რისკის ალბათობა გაცილებით დაბალი იქნება. ანუ ის პროცედურები, კონტროლის ბერკეტები და მექანიზმები, რაც საბაჟო პროცედურების განხორციელების დროს ირთვება, მათთვის გაცილებით მარტივი და მცირე იქნება, შეიძლება, საერთოდ არ იყოს. მაგალითად „მწვანე დერეფანს“¹³ რასაც ვუწოდებთ, საქონლის წინასწარი დეკლარირების მექანიზმი, როდესაც საქონელს ასე ვთქვათ, არ ვხეებით და საზღვრიდან პირდაპირ სახლში მიდის. იმპორტ-ექსპორტის დროს, ასეთივე პროცედურები უფრო გამარტივდება, როგორც ჩვენი ქვეყნის, ისე ევროპის მიმართულებით.

მთელი რიგი შეღავათებია შემოსული საბაჟო კანონმდებლობით, იგივე, ჩვენს მიერ განხილული ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი ან თუნდაც, პროგრამა „ოქროს სია“, რომელიც საქართველოში 2009 წლიდან მოქმედებს და აეო-ის კონცეფციის საფუძველზეა შექმნილი, მისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი შეიძლება გახდეს როგორც მსხვილი, ისე საშუალო და წვრილი კომპანია, ვინაიდან შერჩევის კრიტერიუმებში ყურადღება არ ექცევა კომპანიის ბრუნვის მოცულობას. „ოქროს სიაში“ გაწევრიანება კი, მხოლოდ იმ კომპანიებს შეუძლიათ, რომელთა წლიური იმპორტიც 5 მლნ ლარს აღემატება და ა.შ.

რაც შეეხება „ოქროს სიას“, აქ მოკლედ აღვნიშნავთ, რომ: ფინანსთა მინისტრის ბრძანებით¹⁴, „ოქროს სიის“ წევრი კომპანიებისთვის იმპორტის გადასახადის 30-დღიანი საშეღავათო პერიოდი გაუქმდა, თუმცა, ამ ეტაპზე „ოქროს სიის“ გაუქმებაზე საუბარი არ არის და კვლავ ნარჩუნდება სიის წევრი 218 კომპანიისთვის პროცედურული შეღავათები. ახალი საბაჟო კო-

¹² საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, ბრძანება N257 „საქართველოს საბაჟო ტერიტორიაზე საქონლის გადაადგილებისა და გაფორმების შესახებ ინსტრუქციების დამტკიცების თაობაზე“, 29 აგვისტო, 2019, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4644552?publication=0>

¹³ ია ხარაში, საბაჟო სამართალი, პირველი ნაწილი, დამხმარე სახელმძღვანელო (თბილისი: სტამბა, 2021), 482. დეკლარირებული საქონლის მონაცემების რისკის პროფილთან თანხვედრის შემთხვევაში, სისტემაში რეგისტრირებული საქონლის საბაჟო დეკლარაციისათვის განისაზღვრება შესაბამისი დერეფანი, რაც გულისხმობს: „მწვანე დერეფანი“ – საქონლის გაშვებას დეკლარაციის და დოკუმენტების კამერალური შემოწმებისა და საქონლის დათვალიერების გარეშე.

¹⁴ საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, ბრძანება N257.

დექსით შემოდის „ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის“ ცნება, რომელიც შინაარსობრივად „ოქროს სიის“ ანალოგია. პირები ავტორიზებული ოპერატორის სტატუსის მიღებისას, იმ პროცედურული შეღავათებით სარგებლობას შეძლებენ, რომლითაც „ოქროს“ „სიის“ წევრი კომპანიები სარგებლობენ. „ოქროს სია“ არის ანალოგი იმისა, რაც არსებობს ევროკავშირში და ეს არის ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი, რომელიც შემოღებულ იქნა ახალი საბაჟო კოდექსით. ეს ორი სისტემა (ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი და ოქროს სია) ერთმანეთთან არის გადაფარვაში, ანუ პირს თუ აქვს ავტორიზებული ოპერატორის სტატუსი, ის ისარგებლებს იგივე პროცედურული შეღავათებით, როგორც სარგებლობენ „ოქროს სიის“ წევრები¹⁵. როგორც შედარებითი ანალიზი იძლევა დასკვნის საშუალებას, ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსის მიღების პირობები გამარტივებულია და მისი მიღება განსხვავებით „ოქროს სიისაგან“ შეუძლიათ როგორც მსხვილ, ასევე მცირე მეწარმეებსაც და რაც მთავარია, არა მარტო საქართველოს მეწარმე პირებს, არამედ უცხოელ მეწარმეებს.

4. აეო და თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის ევოლუცია

ტრადიციულად, საბაჟო ადმინისტრირება ძირითადად, კონტროლისა და შემოწმების განხორციელებაზე იყო ორიენტირებული. საერთაშორისო ვაჭრობის განვითარებასთან ერთად, აღნიშნული მიდგომა თანდათან შეიცვალა.

თანამედროვე საჯარო პოლიტიკა ცდილობს ერთმანეთთან დააბალანსოს ორი მნიშვნელოვანი მიზანი: ერთი მხრივ, სახელმწიფო უსაფრთხოებისა და კანონმდებლობის დაცვის უზრუნველყოფა, ხოლო მეორე მხრივ, ბიზნესისათვის ხელსაყრელი და პროგნოზირებადი გარემოს შექმნა. აეო-ის ინსტიტუტი სწორედ ამ ცვლილებების ერთ-ერთ მაგალითს წარმოადგენს. სახელმწიფო სანდო ეკონომიკურ ოპერატორს გარკვეულ პრივილეგიებს ანიჭებს, სანაცვლოდ კი, ბიზნესი იღებს ვალდებულებას, შეინახუნოს კანონმდებლობასთან შესაბამისობისა და უსაფრთხოების მაღალი სტანდარტები.

შესაბამისად, საჯარო პოლიტიკის ევოლუცია გამოიხატება კონტროლისა და ნდობის ახალი მოდელის ჩამოყალიბებაში, სადაც სახელმწიფო და ბიზნესი მხოლოდ „კონტროლიორისა“ და „კონტროლირებადი პირის“ ურთიერთობაში აღარ იმყოფებიან და უფრო მეტად პარტნიორულ თანამშრომლობაზე გადადიან.

5. საბაჟო პროცედურების გამარტივება

საქართველოში აეო-ის ინსტიტუტი დანერგილია ევროკავშირის საბაჟო კანონმდებლობის მოდელის გათვალისწინებით და მიზნად ისახავს საბაჟო პროცედურების გამარტივებასა და

¹⁵ ხარაზი, საბაჟო სამართალი, 375.

სანდო ბიზნესუბიექტთა წახალისებას. საქართველოს საბაჟო კოდექსით გათვალისწინებული აეო-ის სტატუსი ეფუძნება ისეთ კრიტერიუმებს, როგორიცაა ფინანსური სტაბილურობა, საგადასახადო და საბაჟო ვალდებულებების კეთილსინდისიერად შესრულება და შიდა კონტროლის სისტემების არსებობა.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი თანამედროვე ევროპული საბაჟო კონცეფციაა, რომელიც კომპანიებს გამჭვირვალედ და კანონმორჩილად წარმართული საქმიანობის განხორციელებაში ეხმარება.

ევროკავშირის AEO-ის ინსტიტუტი რეგულირდება კავშირის საბაჟო კოდექსით (UCC) და მოიცავს რამდენიმე კატეგორიას (AEO-C, AEO-S), რაც ბიზნესს აძლევს როგორც საბაჟო გამარტივებების, ასევე უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული უპირატესობების მიღების შესაძლებლობას. ევროკავშირის პრაქტიკაში AEO-ის სტატუსი ფართოდ არის გავრცელებული და ინტეგრირებულია ურთიერთალიარების საერთაშორისო მექანიზმებში, მაშინ როდესაც საქართველოში სისტემა განვითარების ეტაპზეა. ამასთან, საქართველოსთვის ევროკავშირის გამოცდილება წარმოადგენს მნიშვნელოვან მაგალითს AEO-ის პროგრამის სრულყოფისა და ბიზნესის ჩართულობის გაზრდის თვალსაზრისით.

შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ საქართველო ეტაპობრივად უახლოვდება ევროკავშირის სტანდარტებს, ხოლო AEO-ის ინსტიტუტის შემდგომი განვითარება ხელს შეუწყობს ქვეყნის საერთაშორისო სავაჭრო გარემოში ინტეგრაციას.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის კონცეფცია დაფუძნებულია საბაჟოსა და ბიზნესს შორის პარტნიორობაზე. პირი, რომელიც დააკმაყოფილებს მოთხოვნებს, მიიღებს სტატუსს. სტატუსის შესაბამისად იგი ისარგებლებს სხვადასხვა გამარტივებებით/უპირატესობებით და საბაჟოსთან ერთად, მჭიდროდ განაგრძობს მუშაობას საერთაშორისო მიწოდების ჯაჭვის უსაფრთხოების უზრუნველსაყოფად. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი მოიცავს: ავტორიზაციას საბაჟო გამარტივებისათვის – მის მფლობელს აძლევს საშუალებას ისარგებლოს გარკვეული გამარტივებულ საბაჟო ფორმალობებით (AEO-C); ავტორიზაცია დაცვისა და უსაფრთხოებისათვის – მის მფლობელს აძლევს უფლებას ისარგებლოს დაცვასა და უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული გარკვეული შეღავათებით (AEO-S). პირს უფლება აქვს ერთდროულად ფლობდეს ორივე სახის ავტორიზაციას.

საინტერესოა რას ნიშნავს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორისათვის საერთაშორისო მიწოდების ჯაჭვი?

საერთაშორისო მიწოდების ჯაჭვი იწყება საქონლის წარმოების პროცესიდან და სრულდება საქონლის სხვა ქვეყანაში საბოლოო მიმღებთან მიწოდებით. შესაბამისად, საერთაშორისო

მიწოდების ჯაჭვში მოიაზრება ყველა ჩართული მხარე, რომელიც საქონლის A პუნქტიდან B პუნქტამდე საერთაშორისო გადაადგილებაში მონაწილეობს. ნებისმიერ პირს, რომელიც ჩართულია საერთაშორისო მიწოდების ჯაჭვში და მისი საქმიანობა დაკავშირებულია საბაჟო ფორმალობებთან, შეუძლია მოითხოვოს ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სტატუსი.

საერთაშორისო პრაქტიკა ცხადყოფს, რომ ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტი ფართოდ არის დანერგილი განვითარებულ ქვეყნებში. მაგალითად, ევროკავშირის ქვეყნებში AEO-ის სტატუსი ბიზნესს აძლევს საბაჟო კონტროლის შემცირების, პროცედურების დაჩქარებისა და ურთიერთალიარების მექანიზმებით სარგებლობის შესაძლებლობას. აშშ-ში მსგავსი სისტემა მოქმედებს C-TRAT პროგრამის სახით, რომელიც განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს მიწოდების ჯაჭვის უსაფრთხოებას. იაპონიისა და ჩინეთის მაგალითზე ჩანს, რომ AEO-ის სტატუსი აქტიურად გამოიყენება ექსპორტზე ორიენტირებულ ბიზნესების მხარდასაჭერად და ლოჯისტიკური ხარჯების შესამცირებლად. შედარებითი ანალიზი აჩვენებს, რომ მიუხედავად ეროვნული თავისებურებებისა, ყველა ქვეყანაში აEO-ის პროგრამის მთავარი მიზანი არის სანდო ბიზნესის წახალისება და საბაჟო ადმინისტრირების ეფექტიანი გაზრდა¹⁶.

6. ბიზნესის ხარჯების შემცირება

საბაჟო პროცედურების გამარტივებამ შეიძლება შეამციროს ბიზნესის დროითი და ადმინისტრაციული ხარჯები. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საერთაშორისო ვაჭრობაში ჩართული კომპანიებისათვის, სადაც საქონლის გადაადგილების სისწრაფე პირდაპირ უკავშირდება ლოჯისტიკურ ეფექტიანობას.

6.1. პროგნოზირებადი ბიზნესგარემო

AEO-ის სისტემა ხელს უწყობს კომპანიებისათვის უფრო პროგნოზირებადი საბაჟო გარემოს შექმნას. მკაფიო კრიტერიუმები და წინასწარ განსაზღვრული პროცედურები ბიზნესს საშუალებას აძლევს უკეთ დაგეგმოს საკუთარი საქმიანობა.

¹⁶ World Customs Organization, *Compendium of Authorized Economic Operator Programmes* (Brussels: WCO, 2020); ასევე იხ. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council establishing the Union Customs Code (UCC); დამატ. იხ. European Commission, *Authorised Economic Operator (AEO): Guidelines* (Brussels: European Commission, 2016).

7. სახელმწიფო რესურსების ეფექტიანი გამოყენება

რისკზე დაფუძნებული კონტროლის პირობებში საბაჟო ადმინისტრაციას შეუძლია საკუთარი რესურსები უფრო მაღალი რისკის მქონე ოპერაციებზე მიმართოს. ამგვარად, სანდო ოპერატორებთან მიმართებით, პროცედურების გამარტივება ნიშნავს არა კონტროლის გაუქმებას, არამედ კონტროლის რესურსების უფრო მიზნობრივად გამოყენებას.

აეო-ის მოდელი ხელს უწყობს სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის თანამშრომლობის გაძლიერებას. ბიზნესი იღებს გარკვეულ შეღავათებს, ხოლო სახელმწიფო – შესაბამისობის მაღალი სტანდარტების მქონე ეკონომიკურ პარტნიორს.

8. „ოქროს სიის“ კომპანიებისათვის პრივილეგიების გაუქმება

აქვე საინტერესოა, გავცეთ პასუხი კითხვას, რატომ ჩამოართვეს „ოქროს სიის“ კომპანიებს გარკვეული პრივილეგიები?

საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს მიერ მიღებული გადაწყვეტილებით, ყველა კომპანია თანაბარ პირობებში იქნება. უწყებაში ამ ცვლილებას ერთი მხრივ, კონკურენტული გარემოს უზრუნველყოფითა და მეორე მხრივ, ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულებით ხსნიან. დღემდე არსებული რეგულაციით, საბაჟო გადასახდელების გადახდის ნაწილში 217 მსხვილი კომპანია პრეფერენციული პირობით სარგებლობდა, რაც ნიშნავდა, რომ გადახდის ვადა მათთვის 30 დღით იყო განსაზღვრული¹⁷.

აღსანიშნავია, რომ ურთიერთალიარების შეთანხმებების გაფორმების შემდეგ, ამ რეჟიმით ისარგებლებენ პირები უკვე არა მარტო საქართველოში, არამედ მის ფარგლებს გარეთ. მაგალითად, როდესაც ექსპორტიორი გაიტანს გერმანიაში პროდუქციას, როგორც საქართველოს, ისე გერმანიის საბაჟოზე გამარტივებული პროცედურებით ისარგებლებს¹⁸.

ბიზნესსუბიექტებს, ვისაც ეს ცვლილება შეეხო, ახალ რეგულაციებთან ადაპტირებისთვის გონივრული ვადა მიეცემა. ამ სიახლით გაუქმდა მხოლოდ გადახდის გადავადება, „ოქროს სიის“ კომპანიები გამარტივებული საბაჟო პროცედურებით ძველებურად ისარგებლებენ. ფინანსთა სამინისტრომ ერთადერთ სწორ გადაწყვეტილებად გადასახადების გადახდის

¹⁷ ამასთან, აღნიშნული ბრძანების ძალაში შესვლამდე რეგისტრირებული საბაჟო დეკლარაციით იმპორტის სასაქონლო ოპერაციაში (დღეს საბაჟო დამუშავების ოპერაცია) გაცხადებულ საქონელზე იმპორტის გადასახდელები გადაიხდებოდა დეკლარაციის რეგისტრაციის დღისთვის მოქმედი წესით განსაზღვრულ ვადაში.

¹⁸ საქართველოს ფინანსთა მინისტრი, *ბრძანება N257*.

ნაწილში, ინდივიდუალური პრეფერენციების არარსებობა მიიჩნია. თუმცა, ბიზნესმენთა ნაწილმა მიიჩნია, რომ ეს გადაწყვეტილება მათ საქმიანობაზე უარყოფითად აისახებოდა. მათ მოსაზრებას ექსპერტთა ნაწილიც ეთანხმებოდა. ამ ჯგუფის აზრით, ხელისუფლების ეს გადაწყვეტილება უარყოფითად იმოქმედებს როგორც თავად „ოქროს სიის“ წევრებზე, ასევე მცირე და საშუალო ბიზნესზე. თუმცა სპეციალისტთა მეორე ნაწილი მიიჩნევდა, რომ ხელისუფლება ნებისმიერი ტიპის საგადასახადო პრევენციის დაწესებისთვის თანაბარი მიდგომის პრინციპით უნდა ხელმძღვანელობდეს. ამ ჯგუფის წარმომადგენელთა განცხადებით, ათი ათასობით კომპანია ახორციელებს იმპორტს და თუ მათთვის იყო შესაძლებელი იმპორტის გადასახდელი 5 დღეში დაეფარათ, გაუგებარია, რა პრობლემა შეიძლება შეექმნას მსხვილ ბიზნესს? მიგვაჩნია, რომ სავსებით დამაჯერებელი და გონივრულია „ოქროს სიის“ მონაწილეთათვის ამ პრეფერენციების გაუქმება, რამეთუ სხვა, დანარჩენი ბიზნესი, რომლებიც ვერ სარგებლობდნენ ამ შეღავათებით (და მათი რაოდენობა საკმაოდ მრავალრიცხოვანია), „ოქროს სიის“ წევრები შედარებით „დაჩაგრულად“ გამოიყურებოდნენ. გერმანელი ცივილისტების ხატოვანი გამოთქმა რომ მოვიშველიოთ, „კანონის მზე ერთნაირად უნდა დაჰნათოდეს სამართლებრივი ურთიერთობის ყველა სუბიექტს“¹⁹.

საბაჟო შეღავათების გაუქმებასთან დაკავშირებით, მთავარ არგუმენტად მოტანილია ბიზნესსუბიექტების გათანაბრება. წლების განმავლობაში განსხვავებული პირობები ემსახურებოდა მოწესრიგებული გადამხდელების წახალისებას და არა ვინმეს დაუმსახურებელ პრივილეგიებას. „ოქროს სიის“ მონაწილენი აფიქსირებდნენ უარყოფით პოზიციას იმპორტის გადასახდელების ვადების მოულოდნელ და მყისიერ შემცირებასთან დაკავშირებით, რითაც გართულდა იმპორტი ასეულობით კომპანიისთვის. ისინი თავიანთ არგუმენტებს ამყარებდნენ ლარის პერმანენტული გაუფასურებით და ამტკიცებდნენ, რომ კიდევ უფრო კონტრპროდუქტიულია მსგავსი გადაწყვეტილებები. ეს მათი პოზიციით, მაგრამ სხვა მათზე რაოდენობით მეტი კომპანიები ვერ სარგებლობდნენ ასეთი პრივილეგიით და გამოდიოდა, რომ კანონმდებლობა მათ არათანაბარ პირობებში აყენებდა და თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტსაც, რომ მცირე კომპანიები, რომლებსაც ე. წ. „ქეში“ არ ჰქონდათ და საბაჟო საზღვრის გადმოკვეთისას უნდა გადაეხადათ საბაჟო გადასახდელები, ვფიქრობთ ვერანაირი გამართლება ვერ ექნება „მსხვილი კომპანიების მოსაზრებას, რომლებიც უარყოფით პოზიციას აფიქსირებენ „ოქროს სიის“ პრივილეგიების გაუქმებასთან დაკავშირებით. კანონი ყველასათვის ერთნაირად უნდა მოქმედებდეს და მით უმეტეს, საქართველო, რომელიც მცირე ბიზნესს მყარად უნდა ეყრდნობოდეს, არ შეიძლება იჩაგრებოდეს „მსხვილ ბიზნესთან“ შედარებით,

¹⁹ ხარაზი, საბაჟო სამართალი, 404.

საბაჟო-საგადასახადო უპირატესობების მინიჭებით²⁰. შეიძლება ვცდებით, მაგრამ ყველა მეცნიერულ თუ პრაქტიკულ მოსაზრებას აქვს არსებობის უფლება.

კიდევ ერთხელ აღვნიშნავთ, რომ თავად „ოქროს სია“ არ გაუქმებულა და კომპანიებს მხოლოდ ვადასთან დაკავშირებული შეღავათები გაუქმდათ, ხოლო სხვა პროცედურული პრივილეგიები დარჩათ. მაგრამ „ოქროს სიაში“ ყოფნის უპირატესობა სწორედ გადასახდელების 30 დღეში გადახდის უპირატესობა იყო. ამ გადაწყვეტილების ძალაში შესვლის შემდეგ, ბიზნესი თანაბარ პირობებში ჩადგება; ყველასთვის იქნება 5-დღიანი ვადა და ბიზნესი იქნება კონკურენტუნარიან გარემოში, განსაკუთრებით კი – მცირე და საშუალო ბიზნესი.

ფინანსთა მინისტრის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება არ ეხება მხოლოდ „ოქროს სიის“ კომპანიებს. ამას ხაზი უნდა გაესვას. იქ რამდენიმე კომპონენტი იყო. ერთ-ერთი იყო მაგალითად, წინასწარი დეკლარირების შემთხვევაში 15-დღიანი ვადა მისცემოდათ კომპანიებს ამ გადასახდელების გადახდისთვის. ეს ეხებოდა ყველა ტიპის კომპანიას განურჩევლად ზომისა. არ გავიგოთ ისე, რომ ეს მხოლოდ მსხვილი კომპანიებისთვის არის პრობლემა.

გამოთქმულია მოსაზრებაც, რომ ადგილობრივ მწარმოებლებს ხელი შეეწყობათ ამ ცვლილებების ამოქმედების შემდეგ. მაგრამ აქ ერთი კითხვაც რჩება პასუხგაუცემელი: ადგილობრივი ბიზნესი ხომ ძირითადად, იმპორტირებულ ნედლეულზეა დამოკიდებული.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, „ოქროს სია“ რჩება, უქმდება გადახდის გადავადება და „ოქროს სიის“ კომპანიები ისარგებლებენ მხოლოდ გამარტივებული პროცედურებით, როგორც ეს არის მიღებული ყველა ქვეყანაში. რაც შეეხება ბიზნესმენტა ნაწილის მოთხოვნას, რომ 30-დღიანი შეღავათი ყველა კომპანიაზე გავრცელდეს, მათ კითხვაზე პასუხი კომპეტენტური ორგანოების მხრიდან შემდეგია: „იმპორტის დროს ყველა კომპანიისთვის გადახდის 30-დღიანი ვადის მიცემა შეუძლებელია არსებული საბაჟო რისკებიდან გამომდინარე. რეალობაა, რომ 30 დღეში ვეღარ იპოვი ვერც კომპანიების გარკვეულ ნაწილს და ვეღარც საქონელს, რათა კუთვნილი გადასახადის გადახდა მოხდეს ბიუჯეტში. რა თქმა უნდა, ეს რეალობა მხოლოდ საქართველოსთვის არ არის, ასეა გადასახადის გადახდის ბევრად უფრო მაღალი კულტურის მქონე ქვეყნებშიც. ერთადერთი სწორი გადაწყვეტილებაა, რომ გადასახადების გადახდის ნაწილში არ უნდა არსებობდეს ინდივიდუალური პრეფერენციები მხოლოდ 200, 500 და თუნდაც, 1000 კომპანიისთვის“. მიგვაჩნია, რომ ლოგიკური, დროული და სწორი გადაწყვეტილებაა.

ბუნებრივია დაისმის კითხვა: მოქმედებს თუ არა გადახდის ნაწილში შეღავათები სხვა ქვეყნებში?

²⁰ ხარაზი, საბაჟო სამართალი, 405.

„ოქროს სიის“ წევრი კომპანიებისათვის საიმპორტო გადასახდელების 5-დღიანი პერიოდი სწორედ საერთაშორისო გამოცდილებას ეფუძნება. ეს ევროპული სტანდარტი და მეთოდია და საქართველოსთვის სიახლეს არ წარმოადგენს²¹.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სისტემის სრულად ამოქმედების შემდეგ, შინაარსს დაკარგავს „ოქროს სია“. შეიძლება ითქვას, რომ სახელია შეცვლილი, რომ ის შესაბამისობაში მოსულიყო ევროკავშირის რეგულაციებთან. ეს მნიშვნელოვანია იმიტომაც, რომ მოხდეს აღიარება ევროკავშირის ქვეყნებში და ამასთან, ექსპორტიორებმა არა მარტო საქართველოში, არამედ ევროკავშირის ქვეყნებში ისარგებლონ გამარტივებული პროცედურებით²².

AEO-ის სტატუსი აღიარებულია 100-ზე მეტ ქვეყანაში, რაც ხელს უწყობს იმ კომპანიებს, რომლებიც მონაწილეობენ საერთაშორისო ვაჭრობაში, აქვთ მაღალი რეპუტაცია, ისარგებლონ გამარტივებული საბაჟო პროცედურებით.

9. მსოფლიო საბაჟო ორგანიზაციის (WCO) რეკომენდაციები ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის შესახებ

მსოფლიო საბაჟო ორგანიზაცია ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტს განიხილავს როგორც უსაფრთხო და ეფექტიანი საერთაშორისო ვაჭრობის ერთ-ერთ ძირითად მექანიზმს. WCO-ის მთავარი დოკუმენტი არის **SAFE Framework of Standards**, რომელიც წევრ ქვეყნებს აძლევს რეკომენდაციებს AEO-ის პროგრამების დანერგვისა და განვითარებისათვის.

WCO-ის რეკომენდაციების მიხედვით, AEO-ის სტატუსი უნდა მიენიჭოს იმ ბიზნესსუბიექტებს, რომლებიც აკმაყოფილებენ სანდოობისა და შესაბამისობის მაღალ სტანდარტებს (საბაჟო და საგადასახადო კანონმდებლობის კეთილსინდისიერი შესრულება; ფინანსური სტაბილურობა; ეფექტიანი შიდა კონტროლისა და აღრიცხვის სისტემების არსებობა; მიწოდების ჯაჭვის უსაფრთხოების უზრუნველყოფა; საბაჟო ორგანოსთან გამჭვირვალე და თანამშრომლობითი ურთიერთობა).

WCO განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს **რისკებზე დაფუძნებულ მიდგომაზე**, რომლის მიხედვით, სანდო ბიზნესისათვის საბაჟო კონტროლი უნდა იყოს გამარტივებული, ხოლო რესურსები კონცენტრირებული მაღალი რისკის ოპერაციებზე. ასევე, რეკომენდებული

²¹ ხარაზი, საბაჟო სამართალი, 405.

²² ლაშა ხუციშვილი, „როდესაც ამოქმედდება ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სისტემა, შინაარსს დაკარგავს „ოქროს სია“, ინტერვიუ, *Business Media Georgia*, <https://www.bm.ge/ka/article/quotrodesac-amogmeddeba-avtorizebuliekonomikuri-operatoris-sistema-shinaarss-dakargavs-ogros-sia-/35335>

ლია ურთიერთალიარების შეთანხმებების (*Mutual Recognition Agreements – MRA*) განვითარება, რაც AEO-ის სტატუსის მქონე კომპანიებს საშუალებას აძლევს მიიღონ შეღავათები სხვადასხვა ქვეყანაში²³.

მსოფლიო საბაჟო ორგანიზაციის რეკომენდაციები მიზნად ისახავს საბაჟო ადმინისტრირების ჰარმონიზაციას, საერთაშორისო ვაჭრობის ხელშეწყობასა და უსაფრთხოების დონის ამაღლებას, რაც AEO-ის ინსტიტუტს გლობალური მნიშვნელობის მექანიზმად აქცევს; ქმნის ერთიან კონცეპტუალურ ჩარჩოს, რომელიც მნიშვნელოვნად განაპირობებს AEO-ის ინსტიტუტის ჰარმონიზებულ განვითარებას ეროვნულ დონეზე და უზრუნველყოფს მისი ეფექტიანობის ზრდას გლობალური ვაჭრობის კონტექსტში²⁴.

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი შეიძლება გახდეს როგორც მსხვილი, ისე საშუალო და მცირე კომპანია, ვინაიდან შერჩევის კრიტერიუმებში კომპანიის ბრუნვის მოცულობა არ არის განმსაზღვრელი.

10. ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის უარყოფითი მხარეები და გამოწვევები

მიუხედავად მნიშვნელოვანი უპირატესობებისა, აეო-ის ინსტიტუტს აქვს გარკვეული გამოწვევებიც.

- მაღალი მოთხოვნები.** სტატუსის მისაღებად ეკონომიკურ ოპერატორს შესაძლოა მოეთხოვებოდეს ფინანსური სტაბილურობის, საბაჟო კანონმდებლობასთან შესაბამისობის, აღრიცხვისა და შიდა კონტროლის სისტემების გარკვეული სტანდარტების დაკმაყოფილება.
- ადმინისტრაციული და ფინანსური ხარჯები.** მოთხოვნებთან შესაბამისობის უზრუნველყოფა ბიზნესისათვის შესაძლოა, დაკავშირებული იყოს დამატებით ხარჯებთან. კომპანიას შეიძლება დასჭირდეს შიდა პროცედურების, საინფორმაციო სისტემების ან კონტროლის მექანიზმების გაუმჯობესება.
- მცირე და საშუალო ბიზნესისათვის შესაძლო ბარიერები.** აეო-ის მოთხოვნების შესრულება შედარებით მარტივი შეიძლება იყოს მსხვილი კომპანიებისათვის, რომლებსაც შესაბამისი ფინანსური და ადამიანური რესურსები აქვთ. მცირე და საშუალო საწარმოებისათვის კი, იგივე მოთხოვნები შესაძლოა უფრო მნიშვნელოვანი ადმინისტრაციული ტვირთი აღმოჩნდეს.

²³ World Customs Organization, *SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade* (Brussels: WCO, 2018).

²⁴ OECD, *Trade Facilitation Indicators: The Impact of Customs and Border Procedures on Trade* (Paris: OECD Publishing, 2014).

4. სახელმწიფო კონტროლისა და ნდობის დაბალანსება. AEO-ის სისტემის წარმატება დამოკიდებულია იმაზე, რამდენად ეფექტიანად შეძლებს სახელმწიფო ნდობაზე დაფუძნებული რეჟიმისა და სათანადო კონტროლის შეთავსებას. ზედმეტად სუსტი კონტროლი შესაძლოა რისკების ზრდის მიზეზი გახდეს, ხოლო ზედმეტად მკაცრმა მიდგომამ შეიძლება თავად AEO-ის ინსტიტუტის მიზანი შეამციროს.

11. აეო-ის მნიშვნელობა საჯარო მმართველობის მოდელში

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტი თანამედროვე საჯარო მმართველობის რამდენიმე მნიშვნელოვან პრინციპს აერთიანებს: რისკზე დაფუძნებულ რეგულირებას, ადმინისტრაციული პროცედურების გამარტივებას, სახელმწიფოსა და ბიზნესის თანამშრომლობას და სახელმწიფო რესურსების ეფექტიან გამოყენებას. მისი მნიშვნელობა განსაკუთრებით იზრდება საერთაშორისო ვაჭრობის პირობებში, როდესაც სახელმწიფო ერთდროულად უნდა ზრუნავდეს ეკონომიკური უსაფრთხოების დაცვაზე და ლეგიტიმური ვაჭრობის ხელშეწყობაზე.

ამ თვალსაზრისით, AEO შეიძლება განხილულ იქნას არა მხოლოდ როგორც საბაჟო პროცედურული მექანიზმი, არამედ როგორც საჯარო პოლიტიკის ინსტრუმენტი, რომელიც ცვლის სახელმწიფოსა და ბიზნესის ტრადიციულ მოდელს.

დასკვნა

დასკვნის სახით შეიძლება აღინიშნოს, რომ საბაჟო კოდექსით გათვალისწინებული ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტი ბიზნესისა და სახელმწიფოს თანამშრომლობის გაძლიერებისათვის მნიშვნელოვანი მექანიზმია.

AEO-ის სტატუსი ხელს უწყობს სავაჭრო პროცესების გამარტივებას, საბაჟო პროცედურების დაჩქარებასა და ბიზნესისათვის დროისა და ფინანსური რესურსების დაზოგვას.

AEO-ის განვითარება თანამედროვე საჯარო პოლიტიკის მნიშვნელოვანი მიმართულების – კონტროლიდან რისკზე დაფუძნებულ და თანამშრომლობაზე ორიენტირებულ მმართველობაზე გადასვლის ერთ-ერთი გამოხატულებაა.

AEO-ის სისტემის დადებითი მხარეებია: საბაჟო პროცედურების გამარტივება, ადმინისტრაციული და დროითი ხარჯების შემცირების შესაძლებლობა, ბიზნესგარემოს პროგნოზირებადობის გაზრდა და სახელმწიფო რესურსების უფრო ეფექტიანი გამოყენება. ამასთან, მნიშვნელოვანია ისეთი გამოწვევების გათვალისწინება, როგორიცაა, სტატუსის მისაღებად

არსებული მოთხოვნების შესრულების ხარჯები, მცირე და საშუალო ბიზნესისთვის შესაძლო ბარიერები და ეფექტიანი კონტროლის შენარჩუნების აუცილებლობა.

ამასთან, აეო-ის სტატუსის მიღებას თან ახლავს გარკვეული გამოწვევებიც. მაღალი მოთხოვნები, ადმინისტრაციული პროცედურების სირთულე და შესაბამისობის მუდმივი კონტროლი შესაძლოა მცირე და საშუალო ბიზნესისათვის დამატებით ტვირთად იქცეს. მიუხედავად ამისა, გრძელვადიან პერსპექტივაში აეო-ის სტატუსი ზრდის ბიზნესის სანდობას, კონკურენტუნარიანობასა და საერთაშორისო ვაჭრობაში ინტეგრაციის შესაძლობლობას.

შედეგად შეიძლება ითქვას, რომ ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის ინსტიტუტი უფრო მეტ დადებით ეფექტს ქმნის, თუმცა მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ უზრუნველყოს ინფორმირებულობის გაზრდა და პროცედურების ხელმისაწვდომობა სხვადასხვა ზომის ბიზნესისთვის.

ბიბლიოგრაფია

ქართულენოვანი წყაროები:

ხარაზი, ია. *საბაჟო სამართალი*. პირველი ნაწილი, დამხმარე სახელმძღვანელო. თბილისი, 2021.

უცხოენოვანი წყაროები:

OECD. *Trade Facilitation Indicators: The Impact of Customs and Border Procedures on Trade*. Paris: OECD Publishing, 2011.

World Customs Organization. *Compendium of Authorized Economic Operator Programmes*. Brussels: WCO, 2020.

World Customs Organization. *SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade*. Brussels: WCO, 2021.

ნორმატიული აქტები:

European Commission. *Authorised Economic Operators (AEO): Guidelines*. Brussels: European Commission, 2016.

Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 Establishing the Union Customs Code. Official Journal of the European Union L 269 (October 10, 2013).

ვებგვერდები და ონლაინ რესურსები:

აშშ-ს საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს პროექტი

„მმართველობა განვითარებისათვის“ (USAID G4G).

ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის პროგრამის განხორციელების სამოქმედო გეგმა (Authorized Economic Operator Program Implementation Action Plan).

2015. https://pdf.usaid.gov/pdf_docs/PA00KRVX.pdf

საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო, შემოსავლების სამსახური.

„ავტორიზებული პირები: ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორი (AEO). <https://rs.ge>

ხუციშვილი, ლაშა. „როდესაც ამოქმედდება ავტორიზებული ეკონომიკური ოპერატორის სისტემა, შინაარსს დაკარგავს „ოქროს სია“. ინტერვიუ. *Business Media Georgia (BM.ge)*, 23 მაისი, 2019. <https://www.bm.ge/ka/article/quotrodesac-amogmeddeba-avtorizebuliekonomikuri-operatoris-sistema-shinaarss-dakargavs-oqros-sia-/35335>

AUTHORIZED ECONOMIC OPERATOR: THE EVOLUTION OF MODERN CUSTOMS POLICY

IA KHARAZI

Doctor of Law

Sokhumi State University,

Associate Professor, Georgia

ia.kharazi@atsu.edu.ge

Abstract. The article “Authorized Economic Operator: The Evolution of Modern Customs Policy” examines the significance of the Authorized Economic Operator (AEO) institution in customs administration, the facilitation of international trade, and the development of modern public policy.

The purpose of the study is to assess the impact of this mechanism on improving relations between the state and businesses, simplifying administrative procedures, and increasing the efficiency of economic activities.

The article focuses on the advantages of AEO status, including the simplification of customs procedures, reduction of time and administrative costs, creation of a predictable business environment, and promotion of international trade.

At the same time, the study discusses negative and problematic aspects, such as the stringent requirements for obtaining AEO status, the financial and administrative costs associated

with maintaining compliance, and the potential barriers faced by small and medium-sized enterprises.

The research demonstrates that the AEO institution represents a modern public policy mechanism aimed at balancing the interests of state control and business facilitation. Its effectiveness largely depends on the quality of legal regulation, the transparency of administrative processes, the provision of equal accessibility for businesses, and the effective cooperation of state institutions.

Keywords: Authorized Economic Operator; “Golden List”; Certificate of Origin of Goods; International Supply Chain; Association Agreement; “Green Corridor”; WCO; AEO; AEO-C; AEO-S.